

POSTANOWIENIE

25 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym 25 lipca 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie
w sprawie z powództwa I.N.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z 22 kwietnia 2022 r., V Ca 250/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz I.N. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie, oddalającego apelację skarżącego w sprawie o zapłatę z powództwa I.N.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał występowanie w sprawie dwóch istotnych zagadnień prawnych.

Pierwszy problem prawny dotyczyć miał skutków stwierdzenia bezskuteczności tzw. klauzuli przeliczeniowej, określającej zasady ustalania

wartości waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego (art. 69 pkt 4b pr.bank.), zawartej przed 24 stycznia 2009 r. Skarżący wskazał, że konieczne jest wyjaśnienie, czy w świetle wynikającej z art. 385¹ § 2 k.c. zasady dalszego związania umową eliminacja normy przeliczeniowej prowadzi do utrzymania umowy w mocy, czy też bez klauzuli przeliczeniowej umowa tego rodzaju nie może dalej obowiązywać (zachodzi przypadek tzw. upadku umowy). Zdaniem pozwanego w przypadku pierwszego z wariantów konieczne jest nadto doprecyzowanie, czy umowa powinna być wykonywana przy zastosowaniu kursów walut ogłaszanych przez NBP, czy jak umowa kredytu bez indeksacji do waluty obcej, jednakże z zastosowaniem oprocentowania ustalanego w oparciu o stopy referencyjne właściwe dla waluty obcej wskazanej pierwotnie jako waluta indeksacji. W razie przyjęcia drugiego z wariantów doprecyzowania wymaga z kolei to, czy upadek umowy następuje automatycznie, w każdej sprawie, w której konsument wyraził tego rodzaju oczekiwanie, czy tylko pod warunkiem zbadania przez sąd, czy konsument wyraził wolę unieważnienia umowy w sposób świadomy co do wiążących się z tym konsekwencji.

Drugie z zagadnień prawnych zostało wskazane wyłącznie ewentualnie, to jest „w razie braku podzielenia stanowiska Strony pozwanej co do braku statusu konsumenta po stronie Powoda” (s. 5 skargi kasacyjnej). Zdaniem skarżącego wyjaśnienia wymaga to, czy „spełnienie wymogu sformułowania treści klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, tak aby konsument mógł zrozumieć sposób ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu należy badać z uwzględnieniem wykazania się przez konsumenta przy zawieraniu umowy cechami bycia dostatecznie uważnym i racjonalnym” (s. 5 skargi kasacyjnej).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem orzecznictwa przywołanie przyczyny kasacyjnej unormowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania problemu, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych Istotność problemu prawnego wyraża się w tym, że ma on znaczenie

precedensowe dla rozstrzygania podobnych spraw lub rozwoju jurysprudencji (postanowienie SN z 23 marca 2012 r., I CSK 496/11). Obowiązkiem wnoszącego skargę jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie SN z 18 lutego 2015 r., II CSK 428/14).

Tylko we wskazanych wyżej okolicznościach może być realizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Jednocześnie przedstawiony Sądowi Najwyższemu problem musi mieć konkretny związek z rozstrzygnięciem danej sprawy, to jest z zarzutami skargi oraz podstawą prawną i faktyczną zaskarżonego wyroku (postanowienie SN z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13). Przyjęcie skargi do rozpoznania ma bowiem na celu zarówno realizację interesu publicznego, jak i ochronę praw prywatnych. Zagadnienie prawne powinno mieć więc taki wymiar problemowy, aby udzielona przez Sąd odpowiedź miała znaczenie dla rozstrzygnięcia o zasadności skargi kasacyjnej wniesionej w sprawie, w której pytania zostały zadane, a jednocześnie – dzięki uniwersalnemu ujęciu – odpowiedź ta uzyskiwała walor aplikacyjny w rozstrzyganiu innych spraw.

Przedstawione wyżej problemy prawne nie stanowią zagadnień prawnych, których występowanie w sprawie uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Pierwsze zagadnienie – ujęte w formę wariantowego pytania dotyczącego problemu tzw. kredytów indeksowanych w ogólności – nie odnosi się do konkretnej sprawy, a nazbyt ogólny sposób jego ujęcia uniemożliwia udzielenie jednej, uniwersalnej odpowiedzi. Nie istnieje bowiem jeden, uniwersalny model umowy kredytu indeksowanego i zawartego w niej mechanizmu przeliczania walut. W razie powstania sporu, dla którego rozstrzygnięcia ma znaczenie zbadanie charakteru określonych postanowień takiego kontraktu, sąd powinien każdorazowo oceniać łączącą strony umowę - na podstawie jej indywidualnych cech i z uwzględnieniem okoliczności jej zawarcia.

Postanowienia umowne określane przez skarżącego „normami przeliczeniowymi” mogą przyjąć różną postać, a mechanizm indeksacji może być

kształtowany przez jedno lub wiele postanowień umownych, przy czym abuzywna w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. może być tylko część z nich. W związku z tym nie da się stwierdzić, jaki jest „ogólny” skutek abuzywności mechanizmu powiązania umowy kredytu z walutą obcą. Przeciwnie, każdorazowo należy kolejno określić, czy dane postanowienie stanowi element wzorca umownego, czy było indywidualnie negocjowane, czy określa ono główne świadczenia stron, a jeśli tak, to czy zostało sformułowane w sposób jednoznaczny; następnie zbadać trzeba, czy postanowienie takie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

W razie uznania, że dane postanowienie (lub postanowienia) ma charakter niedozwolony, konieczne jest dalsze, indywidualne zbadanie tego, czy umowa nadal nadaje się do wykonywania. Ocena taka jest dokonywana w sposób obiektywny i indywidualny; powinna uwzględniać faktyczną możliwość dalszego trwania stosunku umownego stron po zastosowaniu sankcji z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c.

Skutek określany mianem upadku umowy, w praktyce w polskim porządku prawnym wiązany w istocie z jej nieważnością bezwzględną, może wystąpić zasadniczo w dwóch sytuacjach. Po pierwsze wtedy, gdy w efekcie zastosowania ochrony wynikającej z art. 385¹ i nast. k.c. nie da się w ogóle ustalić treści stosunku zobowiązaniowego stron. W takiej sytuacji należy bowiem przyjąć, że strony nie są związane żadną umową. Po drugie, strony mogą nie być związane umową wówczas, gdy – po wyeliminowaniu z kontraktu niedozwolonych postanowień umownych – na podstawie jego treści da się odtworzyć jakiś stosunek zobowiązaniowy, jednak jest on niewątpliwie i rażąco odmienny od wynikającego z podstawowych założeń pierwotnej umowy. Do wspomnianej wyżej rażącej odmienności mogłoby dojść na przykład wówczas, gdy z umowy zobowiązującej do przeniesienia na konsumenta własności rzeczy za zapłatą ceny (umowy sprzedaży) wyeliminowane zostałyby postanowienia odnoszące się do świadczenia wzajemnego konsumenta (ceny). Z tak zmodyfikowanej umowy dałoby się wprowadzić wywieść stosunek zobowiązaniowy, jako odpowiadający zawarciu umowy darowizny, jednakże nie dochodziłoby w istocie do ustawowej modyfikacji treści zobowiązania umownego, co należy do istoty działania art. 385¹ i nast. k.c., lecz do skutku zbliżonego do wygaszenia jednego zobowiązania i zastąpienia go

innym, zupełnie odmiennym. (zob. wyrok SN z 8 września 2022 r., II CSKP 1094/22).

Ocena możliwości dalszego obowiązywania umowy po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych ma zatem charakter ściśle indywidualny – zawsze powinna odnosić się do konkretnego kontraktu i wynikającego zeń stosunku prawnego. Sformułowane przez skarżącego pytanie, jako wynikające z odmiennego założenia, nie stanowi zatem istotnego zagadnienia prawnego, które występowałoby w sprawie. Nie sposób pominąć, że kwestię tę, w sposób pogłębiony i w ścisłym związku z okolicznościami sporu, poddały analizie i obszernie uzasadniły Sądy powszechne orzekające w niniejszej sprawie.

Drugie z zagadnień zostało przedstawione Sądowi wyłącznie ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia części zarzutów skargi kasacyjnej. Tak ujęty wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uniemożliwia jednak zastosowanie art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Formułowane przez skarżącego wątpliwości mogłyby bowiem uzyskać znaczenie dopiero w razie uznania części zarzutów skargi za nietrafne. Wymagałoby to jednak dokonania oceny podstaw kasacyjnych na etapie tzw. przedsądu, co jest wykluczone. Na tym etapie postępowania Sąd Najwyższy kontroluje bowiem wyłącznie przyczyny kasacyjne, a nie podstawy skargi kasacyjnej i objęte nimi zarzuty. Związek między zagadnieniem prawnym, służącym wykazaniu przyczyny kasacyjnej, a rozstrzygnięciem sprawy, nie może mieć tym samym warunkowego charakteru, uzależnionego od trafności zarzutów kasacyjnych lub niektórych z nich (zob. postanowienie SN z 19 czerwca 2019 r., I CSK 21/19).

Wobec powyższego jedynie ubocznie należy dodać, że skarżący nie wykazał, by postawione przez niego pytanie stanowiło istotny problem jurydyczny. Przeciwnie, wywody pozwanego stanowią wyłącznie ogólną polemikę z przyjętą w sprawie oceną o niejednoznacznym sformułowaniu spornych klauzul. Skarżący odwołuje się przy tym wymiennie do indywidualnych cech powódki, do wypowiedzi orzecznictwa dotyczących przeciętnego konsumenta, a także podnosi nieustalone w sprawie fakty dotyczące praktyki funkcjonowania rynku tzw. kredytów indeksowanych. Z całokształtu tego wyводу nie wynika jednak, by kwestia tego, jak

należy rozumieć użyte w art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. sformułowanie „jednoznaczny”, stanowiła poważny problem jurystyczny, a tym bardziej – by rozstrzygnięcie tego problemu przekładało się na wynik postępowania w sprawie.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy uznał, że z motywów skargi kasacyjnej nie wynika, by zachodziły przyczyny określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., co uzasadniało odmowę przyjęcia tej skargi do rozpoznania. O kosztach orzeczono na podstawie § 2 pkt 6 w zw. § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., orzeczono, jak w sentencji postanowienia.

(J.T.)

[ms]